

SECȚIA DE ȘTIINȚE UMANISTICE ȘI ARTE

*Acad. Alexandru Roșca,
academician coordonator*

The article briefly reviews the outcome of the general scientific activity of the organizations in the science and innovation area in 2007, from the perspective of humanities. The strategically (at the level of Section) and priority (at the level of the institutes) directions are mapped, as well as the human potential involved in the research activity, the amount of financing, the number of the publications printed (monographs, dictionaries, magazine articles etc), the number of the national and international conferences, of papers presented there, and the most significant achievements of the year. Also, some deficiencies in the activity of the analyzed organizations are stressed.

În anul de referință, activitatea celor patru instituții academice și opt instituții de profil din republică a fost orientată spre realizarea a 85 de proiecte de cercetare de toate tipurile (instituționale – 64, din cadrul programelor de stat – 5, independente – 5, INTAS – 5, Fondul științific umanitar al Federației ruse – 5 ș.a.) concentrate pe două direcții strategice:

1. Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene;

2. Valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltarea durabilă.

Aceste două direcții strategice generale includ următoarele subdirecții:

- istoria Moldovei în contextul general european și dezvoltarea statului și dreptul Republicii Moldova din perspectiva integrării europene;

- geneza, evoluția și specificul patrimoniului etno-cultural și artistic al Moldovei în contextul integrării europene;

- cercetarea limbii, moștenirii literare și folclorice și a procesului literar contemporan din Republica Moldova în contextul european;

- factorul uman, social și politic al dezvoltării Republicii Moldova în contextul integrării europene;

- cercetarea culturii tradiționale, colectarea, conservarea, valorificarea și promovarea patrimoniului cultural-istoric al Republicii Moldova;

- bazele conceptuale și metodologice ale modernizării sistemului de învățământ și asigurarea științifică a procesului educațional din Republica Moldova în contextul integrării europene.

Potențialul uman antrenat în procesul de investigații este constituit din 623 de cercetători științifici (inclusiv din instituțiile de profil), dintre care 59 de doctori habilitați, 300 de doctori în științe. Este de menționat ponderea considerabilă a cumularzilor (4%) participanți la realizarea proiectelor de cercetare, în instituțiile academice aceasta constituind 19%. S-a consemnat o sporire anumită a fluxului de tineri specialiști și o modificare a raportului între generațiile de cercetători. În cadrul SȘUA fiecare al 5-lea cercetător este sub vârsta de 35 de ani. Ponderea tinerilor cercetători variază între 15,4% (Institutul de Filozofie, Sociologie și Științe Politice) și 28% (Institutul de Istorie, Stat și Drept, Institutul de Științe ale Educației). Ponderea deținătorilor de grade științifice în instituțiile academice este de 67%.

Pentru susținerea activității de cercetare, organizațiilor Secției de Științe Umanistice și Arte în anul 2007 le-au fost alocate 23012,2 mii lei, ceea ce constituie 11,2% din volumul mijloacelor financiare acordate instituțiilor din sfera cercetării și inovării.

Indicatorul cantitativ al activității instituțiilor de cercetare din cadrul SȘUA îl constituie numărul lucrărilor publicate, manifestărilor științifice organizate, rapoartelor și comunicărilor prezentate în cadrul lor. Pe parcursul anului de referință au văzut lumina tiparului 1620 de publicații, inclusiv 72 de studii monografice, 19 culegeri de articole tematice și de schițe, 12 enciclopedii, dicționare și ghiduri, 14 culegeri de texte folclorice, îngrijiri de carte, 55 de manuale, suporturi de curs, ghiduri, 86 de alte genuri de lucrări metodico-didactice, peste 600 de articole în reviste recenzate, dintre care 131 în reviste străine, 218 articole în volume și reviste naționale nerecenzate, 196 de teze la conferințe internaționale și 159 la conferințe naționale, 23 de reviste. Au fost organizate 34 de manifestări științifice, dintre care 20 internaționale sau cu participare internațională.

Printre cele mai relevante realizări științifice ale anului 2007 menționăm următoarele:

- Elaborarea unei scheme de structurare a articolelor de dicționar și de prezentare a informației vizând conceptele gramaticale, ceea ce va facilita procesul de găsire și de receptare a informației.

- Descrierea fenomenelor intralingvistice care pot fi eșalonate conform etapelor etno-istorice, parcurse de poporul nostru în perioada romanizării, perioada de comunitate și în perioada daco-romană în cadrul celor trei niveluri: fonetic, gramatical și lexical.

- Elaborarea caracteristicilor principale ale cadrului general geografic și evoluției contextului natural – climateric pe parcursul Holocenului, fiind evidențiate cel puțin două cataclisme climaterice ce au avut loc în perioada mijlocie a eneoliticului și în perioada de tranziție de la eneolitic la etapa de bronz.

- Evidențierea particularităților discursului artistic al celor mai reprezentativi oameni de artă din Republica Moldova și dezvăluirea unor fenomene inedite ale corelației „folclor – artă profesională”.

- Elaborarea portalului de promovare a patrimoniului istorico-cultural care reprezintă o versiune electronică a unui șir de obiecte culturale: mănăstiri, biserici, cetăți, a operelor de artă (pictură, grafică, sculptură, artă populară); prelucrate și plasate materialele referitor la 244 de monumente și opere de artă. Informația este accesibilă în Internet pe adresa: <http://www.patrimoniu.md/>.

- Relevarea rolului arhitecturii populare din piatră în contextul arhitecturii populare din Moldova, geneza, particularitățile artistice și raporturile ei cu arhitectura populară de lemn.

- Stabilirea principiilor metodologice de identificare a elementelor structurale ale sistemului de management și de monitorizare a calității la diferite instituții de învățământ superior; elaborarea indicatorilor de calitate.

- Definirea conceptului de curriculum universitar axat pe competențe; fundamentarea sistemului de produse curriculare: conceptuale, metodologice, operaționale; stabilirea direcțiilor de modernizare a sistemului de evaluare din perspectiva învățării axate pe competențe.

- Elaborarea unei imagini de ansamblu a societății în tranziție. Importanța teoretică și aplicativă a acestei realizări constă în definirea principalelor modele de gândire și organizare a societății aflată în proces de modernizare a principalelor sale subsisteme, instituții și structuri. Din acest context analitic

au fost deduse noi cunoștințe științifice fundamentale privind corelația dintre: modelele contemporane ale libertății și protecției sociale; economia de piață, dinamismul social și stabilitatea vieții publice; puterea politică și ordinea socială, libertatea, socializarea și securitatea individului etc.

- În urma investigațiilor documentare a fost realizată o prezentare grafică și ilustrativă, cea mai cuprinzătoare la ora actuală, privind localitățile rurale și urbane, structurile administrativ-teritoriale, construcțiile cu caracter defensiv, lăcașele religioase, locul și anul principalelor bătălii din Țara Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare.

- Argumentarea suplimentară a teoriei privind originea și răspândirea indo-europenilor, bazată pe concepția migrațională elaborată de M.Gimbutas, efectuând în acest sens analiza multilaterală și aprofundată a surselor arheologice și îndeosebi arhezoologice, ceea ce a permis definirea cu certitudine a cadrului spațial și temporal al demarării procesului de domesticire a calului, precum și evidențierea dinamicii răspândirii acestuia în aria de vechi agricultori.

Printre cele mai reprezentative publicații științifice ale anului 2007 menționăm următoarele:

- **Eugen Doga: compozitor, academician.** – Studiu elaborat de un colectiv de autori.

- **Demetrii Cantemirii, Principis Moldaviae, Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae / Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei, vol.I-II.** – Studiu introductiv de Andrei Eșanu, Valentina Eșanu.

- **Protecția diplomatică a naționalilor în Dreptul Internațional Public.** – Autor: Diana Cuceș.

- **Țara Moldovei și Țara Românească în timpul domniilor lui Radu Mihnea.** – Autor: V.Constantinov.

- **О скипетрах, о лошадях, о войне. Этюды в защиту миграционной концепции М.Гимбутас.** – Autor: Valentin Dergaciov.

- **Coloranți vegetali în arta tradițională.** – Autor: Zinaida Șofransky.

- **Poezia contemporană, mod de existență în Metaforă și Idee.** – autor Mihail Dolgan.

- **Fața ascunsă a cuvântului.** – Autor: Haralambie Corbu.

- **Algoritmi ai tranziției: aspecte social-filozofice.** – Autor: Alexandru Roșca.

- **Transformări demografice, viața familială**

și sănătatea populației.- Autori: Gheorghe Paladi, Constantin Matei, Olga Gagauz, Irina Caucenco.

- **Ipostaze ale literaturii române vechi și pre-moderne (Secolele XVI-XVIII).** - Colectiv de autori.

- **Dicționar explicativ și etimologic.** Autor: Ana Vrabie.

- **Folclor românesc de la est de Nistru. Vol.I** – Colectiv de autori.

- **Colinde din sudul Basarabiei.** – Autor: Maria Mocanu.

Examinarea activității institutelor Secției de Științe Umanistice și Arte a scos la iveală unele lacune și probleme care impun necesitatea îmbunătățirii managementului la nivel de institute, oportunitatea reevaluării institutelor din punctul de vedere al eficienței activității acestora și cerințelor dezvoltării științei la etapa contemporană.

- Lasă de dorit conjugarea efectivă a eforturilor științifice și științifico-organizatorice ale tuturor componentelor structurale ale institutelor reorgani-

zate pentru soluționarea unor probleme științifice majore.

- Se cere îmbunătățită activitatea de pregătire a cadrelor de înaltă calificare pentru satisfacerea propriilor necesități privind asigurarea dezvoltării diferitelor direcții științifice, precum și a continuității generațiilor de cercetători.

- Impactul social, științific, cultural și instructiv-educational redus al realizărilor științifice obținute din cauza tirajului scăzut al edițiilor științifice.

- Posibilități limitate de valorificare a materialelor și obiectelor ce țin de istoria Moldovei depozitate în fondurile arhivelor, bibliotecilor și muzeelor din afara țării.

- Atragerea nesatisfăcătoare în activitățile de cercetare a mijloacelor financiare extrabugetare precum și a cofinanțării.

Din deficiențele menționate vor fi într-o anumită măsură deduse obiectivele prioritate ale îmbunătățirii managementului instituțiilor și al Secției de Științe Umanistice și Arte în perioada 2008-2010.

Dr. hab. Valentin Dergaciov, directorul Institutului Patrimoniului Cultural, transmite acad. Eva Gudumac premiul său de Laureat al A.Ș.M. pentru surorile Irina și Didina Palamari rămase orfane de mamă și de tată în urma exploziei blocului locativ de la Soroca. Sesiunea a VI-a a Asambleei A.Ș.M., 24 ianuarie 2008